

Co-funded by the
European Union

Інклюзивні підходи університетів Європи у роботі з особами у складних життєвих обставинах

Проект фінансується Європейським Союзом. Погляди та думки, висловлені в цьому матеріалі, є виключно позицією автора(ів) і не обов'язково відображають позицію Європейського Союзу, Виконавчого агентства з питань освіти, аудіовізуальних засобів і культури (EACEA) або Італійського національного агентства INDIRE. Європейський Союз, EACEA та INDIRE не несуть відповідальності за зміст цього матеріалу.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union, EACEA or INDIRE. Neither the European Union nor the granting authority EACEA and INDIRE can be held responsible for them.

Ганна АФУЗОВА, кандидатка психологічних наук, доцентка
УДУ імені Михайла Драгоманова,
у синергії з проєктом
UNICOM **Асоціація дослідників європейських цінностей в освіті (AREVE)**

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ:

- **ТРЕТЯ МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТУ**
- **ОСОБИ У СКЛАДНИХ
ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ**
- **ІНКЛЮЗИВНІ ПІДХОДИ
УНІВЕРСИТЕТІВ ЄС**

ТРЕТЯ МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТУ

- **Соціальна відповідальність** (активізація взаємодії з громадами, волонтерство та допомога в умовах криз).
- **Трансфер технологій** (впровадження інновацій, взаємодія з бізнесом для економічного розвитку).
- **Суспільне служіння** (реалізація спільних проектів, експертиза, консультування, залучення спільноти).
- **Культурний розвиток** (поширення знань, організація просвітницьких заходів).

СКЛАДНІ ЖИТТЄВІ ОБСТАВИНИ

- обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа **частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті:**
 - **неможливість самостійного подолання:** особа не має ресурсів (фізичних, психологічних, матеріальних) для вирішення ситуації;
 - **об'єктивне порушення нормальної життєдіяльності:** ситуація загрожуює здоров'ю, життю або розвитку особи чи сім'ї;
 - **потреба в соціальній допомозі:** необхідність втручання соціальних служб/осередків для стабілізації ситуації.

ОСНОВНІ ЧИННИКИ СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИН

а) Похилий вік

б) Інвалідність

в) Бездомність

г) Безробіття

д) Малозабезпеченість

є) Жорстоке поводження з дитиною

ж) Насильство за ознакою статі

з) Домашнє насильство

і) Потрапляння в ситуацію торгівлі людьми

к) Шкода, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією

е) Втрата соціальних зв'язків, зокрема під час перебування в місцях позбавлення волі

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги»

**ОСВІТНІ БАР'ЄРИ ДЛЯ ОСІБ У
СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЯХ**

АКАДЕМІЧНІ

СОЦІАЛЬНІ

ЕКОНОМІЧНІ

**ПСИХОЛОГІЧН
І**

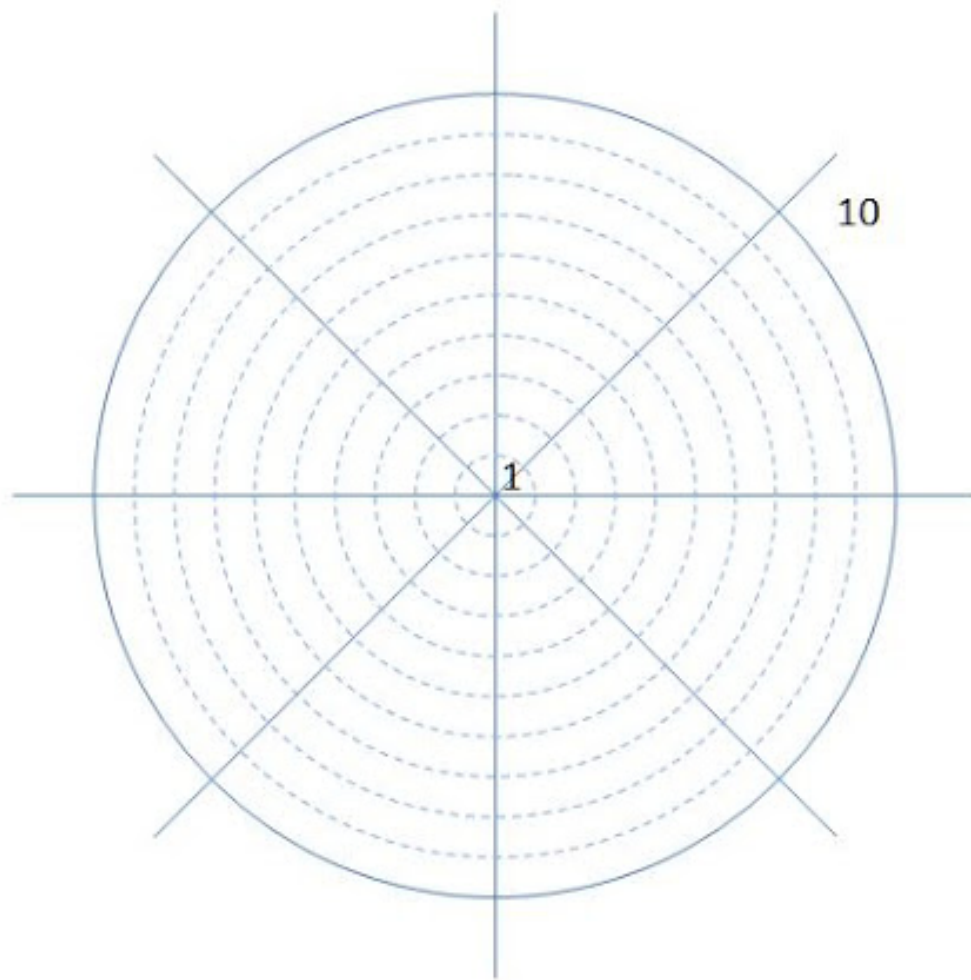
ІНКЛЮЗИВНІ ПІДХОДИ УНІВЕРСИТЕТІВ ЄС

- доступ, участь, завершення навчання й підтримка студентів з «обмеженими можливостями» – з неблагополучних, вразливих та недостатньо представлених груп населення;
- основні акценти - ширші траєкторії доступу, супровід (підтримуюче середовище) і гнучкість освітньої траєкторії.

База даних EUROSTUDENT (міжнародне сховище структурованих даних, що містить ключові показники про соціально-економічні умови життя та навчання студентів у європейських країнах) <https://database.eurostudent.eu/>

Co-funded by the
European Union

КОЛЕСО ІНКЛЮЗИВНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**ДОСТУПНІСТЬ І РОЗУМНІ
ПРИСТОСУВАННЯ**

**ПСИХОЛОГІЧНА
ПІДТРИМКА І
БЛАГОПОЛУЧЧЯ**

**ТИПОВІ МОДЕЛІ ПІДТРИМКИ В
УНІВЕРСИТЕТАХ ЄВРОПИ**

**ПІДТРИМКА ПРИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ
ВРАЗЛИВОСТІ**

**ПІДТРИМКА БІЖЕНЦІВ, ШУКАЧІВ
ПРИТУЛКУ ТА МІГРАНТІВ**

**МОДЕЛІ ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ
ОСІБ, ПОЗБАВЛЕНИХ ВОЛІ**

ДОСТУПНІСТЬ І РОЗУМНІ ПРИСТОСУВАННЯ

- **Університет Гельсінкі** (Фінляндія): окремі інструкції щодо рівності, різноманітності та доступності + рекомендації для викладачів щодо безбар'єрності у навчанні та наставництві (доступний дизайн викладання, індивідуальні умови оцінювання та навчання);
- **KU Leuven** (Левенський католицький університет, Бельгія): індивідуальний супровід; доступ до розумних пристосувань у навчанні, підтримки в плануванні навчального процесу, омбудс-сервісу, а також консультацій щодо фінансів, здоров'я, добробуту й навчальних труднощів (служба Stuvo).

ДОСТУПНІСТЬ І РОЗУМНІ ПРИСТОСУВАННЯ

- **Університет Лунда** (Швеція): принципи універсального дизайну навчання (UDL) – створення курсів, доступних для максимально широкого кола студентів ще на етапі їх розроблення (зменшує потребу в індивідуальних адаптаціях і підвищує загальний рівень інклюзивності);
- **Університет Копенгагена** (Данія): система спеціальної освітньої підтримки інтегрує державні механізми фінансування з університетськими практиками (забезпечення студентів необхідними ресурсами, зокрема технічними засобами, адаптованими матеріалами та персоналізованою допомогою).

Co-funded by the
European Union

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ

- **Оксфордський університет** (Великобританія) – акцент на профілактиці: програми «Student Wellbeing», тренінги з розвитку резильєнтності та навичок саморегуляції;
- **Амстердамський університет** (Нідерланди) – швидкий доступ без бюрократії: низькопорогові сервіси психологічної підтримки (короткострокові консультації та формати drop-in sessions), онлайн-платформи підтримки;

- ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ**
- **Единбурзький університет** (Великобританія) – спеціалізована допомога: індивідуальне консультування, психотерапія та кризові інтервенції при виражених психоемоційних труднощах;
 - **Університет Барселони та Trinity College Dublin** – програми менторства та взаємопідтримки (peer-support програми) тощо.

ПІДТРИМКА ПРИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ ВРАЗЛИВОСТІ

(фінансові радники, адресні гранти, консультації щодо соціального статусу, гнучкі траєкторії навчання та служби підтримки)

- **Латвійський університет** (Латвія): соціальна стипендія «Studēt gods»; стипендії меценатів (Фонд УЛ); спеціальні муніципальні стипендії; пільги проживання в гуртожитку; «Бізнес-інкубатор ЛУ»;
- **Оксфордський та Единбурзький університети** (Великобританія): гранти та екстрена цільова фінансова допомога для покриття витрат на проживання, харчування та навчальні матеріали;

ПІДТРИМКА ПРИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ ВРАЗЛИВОСТІ

(фінансові радники, адресні гранти, консультації щодо соціального статусу, гнучкі траєкторії навчання та служби підтримки)

- **Університети Вени та Барселони:** програми доступного або субсидованого житла, студентські їдальні із пільговими цінами, а також сервіси матеріальної підтримки;
- **Амстердамський університет та Trinity College Dublin:** консультанти з питань фінансового планування, працевлаштування та соціальних виплат.

ПІДТРИМКА БІЖЕНЦІВ, ШУКАЧІВ ПРИТУЛКУ ТА МІГРАНТІВ

- **Університет Осло** (Норвегія): програми підтримки для студентів-біженців, що включають фінансову допомогу, мовну підготовку та соціальну інтеграцію;
- ініціатива **Uni4Refugees Університету Женеви та Університету Цюріха** (Швейцарія): інформаційна підтримка, обмін кращими практиками між університетами, «дні відкритих дверей»; глобальний підхід до потреб біженців у системі вищої освіти;
- програма **Horizon académique Університету Женеви**: академічна, соціальна і професійна інтеграція шукачів притулку та мігрантів, поєднуючи університетські курси з вивченням мови та маршрутом до вступу на відповідні програми.

МОДЕЛІ ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ ОСІБ, ПОЗБАВЛЕНИХ ВОЛІ

- **Італійська модель «університетських пенітенціарних центрів/хабів»:** Polo Universitario Penitenziario (PUP), система адміністративної та викладацької підтримки, завдяки якій ув'язнені можуть здобувати університетську освіту (системна координація, якість викладання та легітимація вищої освіти в пенітенціарному середовищі як нормального освітнього маршруту);

МОДЕЛІ ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ ОСІБ, ПОЗБАВЛЕНИХ ВОЛІ

- **Британська модель дистанційної вищої освіти:** The Open University, доступ до повноцінної вищої освіти навіть в умовах суворих інституційних обмежень (інструмент суспільної безпеки та реінтеграції, позитивної ідентичності, почуття сенсу та уявлення про інше майбутнє);
- **Модель «спільного навчання» в Кембриджі:** Learning Together, спільне навчання у межах єдиного освітнього процесу (вчитися одне від одного, руйнація стигматизації та створення нового типу академічної взаємодії з позиції повноцінних учасників академічної спільноти).

АНАЛІЗ ІНКЛЮЗИВНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДЛЯ ОСІБ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ:

- 1) ЧИ ЗБАЛАНСОВАНЕ «КОЛЕСО», ЯКЕ УТВОРИЛОСЯ?
- 2) ЯК МОЖНА ПОКРАЩИТИ СИТУАЦІЮ?

ВИСНОВКИ:

- 1.Інклюзія як частина місії університету, а не як додаткова послуга.
- 2.Багаторівнева система підтримки – від доступності навчання до психологічного та соціального супроводу.
- 3.Робота з різними категоріями вразливості – інвалідністю, досвідом міграції, ментальними труднощами, економічними бар'єрами тощо.
- 4.Гнучкі траєкторії доступу, участі та завершення навчання.
- 5.Поєднання інституційної політики, студентських сервісів й інклюзивної педагогіки.

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ:

1. База даних EUROSTUDENT <https://database.eurostudent.eu/>
2. European University Association (EUA) <https://www.eua.eu/>
3. UNESCO. (2022). *Towards inclusion in higher education: Policy directions*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381232>
4. UNESCO. (2017). *A guide for ensuring inclusion and equity in education*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248254>
5. UNESCO. (2016). *Reaching out to all learners: A resource pack for supporting inclusive education*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248253>
6. European Commission. (2017). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: On a renewed EU agenda for higher education. European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017DC0247>

Co-funded by the
European Union

ВДЯЧНА ЗА УВАГУ ТА АКТИВНІСТЬ!

**Ганна Афузова
gvafulzova@gmail.com**